

KIR. KÖZJEGYZŐK KÖZLÖNYE

Folyóirat a perenkívüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára

Felelős szerkesztő és kiadó: SZEMERJAY-PETRÁN TIBOR Dr. budapesti kir. közjegyző. KIADJA: A MAGYARORSZÁGI KIR. KÖZJEGYZŐK ORSZÁGOS EGYLETE.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, XIV., Thököly-út 39. Telefon 297—069.

Magyarországi Királyi Közjegyzők Országos Egyletének postatakarékpénztári csekkszámja: 41.951.

A jász-kun statutum mai érvényében.*

Irta: dr. Krenner Zoltán.

Hazánk romba döntött, elnemzetlenített, alkotmányos jogállapotának helyreállítására vállalkozott az Országbírói Értekezlet, mely a rendelkezésre álló kevés idő miatt sem igényelte működését állandó alkotás munkájának tekinteni (fenntartatnak *ideiglenesen* a telekkönyvi 1855. évi rendeletek stb.); a jász-kúnok szószólójának felszólalása után az V. Statutumot (St.), mely az özvegyen maradt asszony házassági vagyoni jogi és öröklési viszonyait szabályozza, változatlanul fenntartotta. Az Id. Törv. szabályok 14—16. § aival, az országos joggal, ellentétes ez a St., mely így nem *ius usus*, hanem kötelezőleg s felhívás nélkül is alkalmazandó *ius scriptum*, ezért szövegét s annak megértéséül és alkalmazhatósága érdekében létrejövételének okait ismerni kell. A teljes St.-ba tételekbe foglalt jászkún kiváltságok eredetének kutatása érdekes feladata a jogtörténetnek, de helyszűke miatt ezt a részét az anyagnak csak érintenünk lehet, a St. teljes szövegének leírását mellőznünk kell. Végső következtetésünk helytállósága mellett fog bizonyítani az ismertnek feltételezett jogtörténeti előzmény és a pontos szöveg, s ezért figyelemre érdemes is.

* Az államterületnek a régi jászkún kapitányság hatósága alá tartozott részén ma is érvényben levő házassági, vagyoni jogi és öröklési jogi jogszabályok tizenhárom járásbíróság területén működő huszonegy közjegyző által kötelezően alkalmazandók, s mert ezeknek a jogszabályoknak elavult voltát akarjuk bizonyítani, partikularitása dacára köz- és általános érdekűnek tartjuk az alábbi megbeszélést.

Krenner Zoltán dr.: A jász-kun statutum mai érvényében.

Örley Dénes dr.: A magyar örökösödési jog egységesítése.

Közlemények.

Részletek a debreceni kamara évi jelentéséből.

Kitüntetés.

Újabb délvidéki közjegyzői állások rendszeresítése.

Új adónem rendszeresítése, adók és illetékek újabb szabályozása.

Szegényjog és a közjegyzők. (Siklósi Tamás dr.)

Illetéktelen expedíciók a hitelesítési jogkörbe.

Felhívás.

A szerkesztőség közlése.

Allásközvetítések.

Kihirdetett törvények.

Rendeletek.

Joggyakorlat.

Megjegyzések egy kúriai ítélethez. (Kovách Elek dr.)

Magánjog.

Ezeket a St.-beli kiváltságokat az Árpádházi királyoktól kezdődően 1799-ig a jászkúnok azokért a fegyveres szolgálatokért kapták, amelyeket a király, az ország, a kereszténység és a magyarság védelmében teljesítettek. A jászkúnok területei más törvényhatóságok alá nem tartoztak, saját bíráiktól és kapitányaiktól függöttek, ingatlanaik különös jogi minősége kifejezésre jutott a hitvestársi öröklésnél, özvegyi jognál s abban, hogy magvaszakadás esetén (hitvestárs nem léteben) az egyéni birtok a községre s nem a Koronára szállott. Személy szerinti nemességük nem volt, de nemesi jogokat gyakoroltak és a nemesekhez hasonló kötelezettségeket teljesítettek.

Ez a nemesi-jog gyakorlás okozza, hogy az özvegyi öröklés, közszerzemény tekintetében a jászkúnok tételes intézkedés hiányában, vitatható szokás alapján, nemeseknek tekintettek. De jászkún a jogszabályok alkalmazása szempontjából még sem az, aki az eredeti adományozáskor adományt nyert község tagja vagyis jászkún nemzetségből származik, (s ez a St. érvényben tartása ellen a legsúlyosabb indok), mert a St. jogszabálya nem a jászkún nemzetségből származók személyéhez fűződő kiváltságos jogot, hanem az egész jászkún területre kiható területi jogot foglal magában (405. E. H.) s a területi jog azon a területen érvényes, mely megfelel az adományozás idején kijelölt királyi birtoknak; s ennek a határozatnak a következményeképpen, ha a házastársak letelepülési szándékkal a házasság megkötése után a jászkún kerületben kezdték meg az életközösséget, a közszerzemény elbírálásánál a St. alkalmazandó még akkor is, ha a férjnek nem is volt a jászkún kerületben lakása a házasság megkötésekor (C. P. I. 5600/1938) s így a Kúria P. I. 910/1937. számú ítélete szerint az a tény, hogy a férjnek nem volt állandó lakása jászkún területen — bár a házasság megkötésekor jászkún illetőségű volt — kizárja a St. alkalmazását (ugyanígy már korábban P. I. 1938/932.). A 14. számú elvi határozat szerint alkalmazni kell a St.-ot, mert a házastársak a házasság megkötése előtt jászkún területen laktak, ott kezdték meg az életközösséget, bár később végleg elköltöztek; a vagyon fekvése a 405. E. H. szerint közömbös; az öröklési jogszabályok alkalmazása attól függ, hogy az örökhagyó utolsó rendes lakhelye hol volt, ha jászkún területen, akkor a St. az érvényes jogszabály, s mert a közszerzemény kérdése elválaszthatatlan az öröklési jogtól, ez esetben a házassági vagyoni jogi kérdésben is a St. jut szóhoz, viszont, ha az országos jog hatálya alatt álló területen halt meg az ott utolsó lakhellyel bíró jászkún területen született, ott illetőséggel bírt, ott házasságot kötött férj, az özvegy nő közszerzeményi, özvegyi és hitvestársi öröklési jogának kérdésében a jászkún területi jogot alkalmazni nem lehet, ha az előbbi felsorolt esetek bármelyike is állana fenn. (K. P. I. 368/1940.).

Összefoglalva a most mondottakat megállapíthatjuk, hogy ma a St. alkalmazása a jászkún területen történt házasságkötéstől, ott kezdődött életközösségtől, az utolsó rendes lakhelytől függ, vagyis *területi jog*, s így azokra vonatkozik, akik a régi királyi adománybirtokon kezdték meg a házassági életközösséget, állandó ottlakásuk folytán az örökösödési eljárásra ezen a birtokon levő járásbíróóság illetékes. Helytelen tehát a nemes emberekre vonatkozó jogszabályoknak a jászkúnokra való merev alkalmazása, s a házassági vagyoni viszonyok kérdéseinek a jászkúnok

részére ugyanolyan jogszabályok szerinti eldöntése, melyek az országos jog szerint csak a nemesekre vonatkoznak.

A St. bizonytalan szövegezése (kereső, nem kereső özvegy) dacára változatlanul fennáll a nemes és nem nemes ember közötti válaszfal a jászkún kerületben is; a St. nem alkalmazkodik a változó időkhöz, s annak helytelen általánosítása alapján tett megkülönböztetése ellentétbe került a mai társadalmi rétegződéssel is; így adódnak elő a legképtelenebb esetek. A jászkún területen házasságot kötött s sokáig ott élt, majd onnan elköltözött kocsis-szakácsnő házaspárnál a férj a főszerző, a félegyházi vendég-lős vele két évtizeden át együtt munkálkodó felesége a tetemes értékű üzleti berendezéshez, árúkészlethez nem szerzőtárs, mert a férj Kiskún-félegyházán halt meg jóra való sváb ember „állapotban“, dacára, hogy ő és felesége is „jött-mentek“ Félegyházán; holott a St. történelmi multjának végső alap gondolatára visszatérve, azt alkalmazni egyik esetben sem lehetne. Valaha a nemesség és nem nemesség, jászkúntság, türmezei nemesség, szepesi városi polgárság stb., túlnyomóan foglalkozás s állás szerinti különbség volt, más volt a szerepe a feleségnek az egyik, más a másik osztályban. A bírói gyakorlatban megnyilvánuló igazságnak a valósághoz, s nem elavult intézkedésekhez kell alkalmazkodni. (Lex dura sed ita scripta). De nézzük sorba, a St. rendelkezéseit mai érvényükben, s ez a vizsgálat győz meg arról, hogy a St. alkalmazhatatlan, elavult jogintézmény.

I. Közszerzemény. — A St. csak az „özvegyasszonyok jussáról“ intézkedik, 1. §-ában a vidua coacquistrix (közkereső), 2. §-ában a non coacquistrix (nem közkereső) özvegyekről szól, de nem mondja meg, hogy a kettő közötti különbséget hol látja. Az id. törv. szab. szerint „a házasság alatti közszerzeményekre nézve a korábbi törvények határozatai változást nem szenvednek“, annak dacára, hogy a 48-i törvények, de az 1853. évi ősiségi nyílt parancs is megszüntette a rendi különbséget és így többé a nemes férj főszerzői minőségéről sem lehetne beszélni; a visszaállított törvény, merő lojalitásból nem a 48-i törvény, hanem a Hármaskönyv, melyben csak a volt jobbágy felesége volt a házasság alatti szerzeményi javakban közszerző, a javak jogi minőségére való tekintet nélkül, s így csak ebből a rendelkezésből lehet megállapítani, hogy aki nem volt jobbágy — nemes ember — az nem lehetett közkereső. De a Hk. 18., 98., 99. és 101. címeiben foglalt intézkedéseknek és az 1687:II. t.-cikknek szigorú egybevetése indokolható kételyre ad okot — amint ezt Jancsó tanította — ama kérdés tekintetében: vajjon a Hk. feltétlenül kizárta-e a nemesrendű házastársak között a *vagyon minden nemére* nézve a szerzeményi közösséget. Mennyivel indokoltabb ez a kérdés a jászkúnokkal szemben, ha a városi polgárokkal szemben a közszerzőség a bírói gyakorlat. A nemes rendű házastársak (honoráciorok) közötti szerzeményi közösséget a Hk. a vagyon minden nemére — még az ellentétből következtetéssel — sem zárta ki feltétlenül, mert 102. címében a férj pénzén a házasság tartama alatt szerzett birtokokról és birtokjogokról, ingatlanokról beszél, (ezek lettek „in litteris fassionalibus“ vezetve) s nem ingóságokról is, aminthogy a Hk. nem ismeri a főszerző (principalis coacquistor) fogalmát sem, mely fogalomnak megszerkesztése tette pedig lehetővé a férjnek a közszerzeményről, halálesetére is, tetszés szerinti rendelkezését; a közszerzemény helyes fogalmazás szerint,

mely nem áll ellentétben a Hk.-vel, a közös munkával vagyont szerző házastársak között áll fenn, tehát fennállott nemes emberek között is, a hadi érdemekkel való szerzés, az ingatlan szerzés korábban egyedüli módja (*peculium castrense*) elavult fogalom lett; közszeremény ilyen magyarázat mellett nemes emberek között is van, s ma a gyakorlatot oda kellene terelni — házassági szerződésekkel is — hogy a származás szerinti megkülönböztetés megszűnjön, s az a sarkigazság érvényesüljön: az az asszony, aki munkájával vagy takarékoskodásával vagyont gyarapít, az közszerző. Az erdélyi részeken ma is érvényes Opt. tiszta elkülönzési rendszere s az elmondottak dacára a K. a közszereményi intézménynek még visszaható erőt is tulajdonított azon házaselek közötti viszonyra, akik annak idején az osztrák törvények uralma alatt esküdtek, ragaszkodva a közszereménynek korábbi magyarázatához. Sehol sincs tételes intézkedés arról, hogy a jászkúnok között nincs szereményi közösség, de különösen nincs szó arról, hogy az ingó vagyona nincsen szereményi közösség; mert a St. nem ad felvilágosítást, hogy milyen ingókat ért azok alatt, melyekben az özvegy az oldalrokonokkal osztozik, amint a Hk. 99. címe sem mondja a „férj ingó vagyónának megosztásával“ kapcsolatban, hogy mily ingókat kell megosztani az özvegynek „gyermekai és atyafiai“ között, kétségtelen, hogy az a házasság előtt és alatt szerzett ingókra egyaránt vonatkozik. Az özvegynek az ingókból szereményi részét ki kell adni nem egyedül özvegyi öröklésként, hanem mint megszorított szereményi jutalékot. Ellenkező esetben az történné meg, hogy a St. betűszerinti értelmezésével a gyermektelen özvegy az ingókból az ági rokonoknak ugyanannyit tartozik kiadni, mint a gyermekes özvegy gyermekeinek, holott a házasság alatt szerzett ingóságokra az oldalrokonokat elsőbbségi jog meg nem illetheti. Nincs is adat, nincs egyetlen bírói határozat sem, hogy a Kúnságban az ági örökösök sikerrel érvényesítettek volna ilyen igényt és örökölték a szereményi ingókat, ha az örökhagyó után özvegy maradt. Az ingókat a gyermektelen özvegy örökölte.

A St. az ingatlan vagyona azonban érvényben van. A C. 12. E. II. értelmében a házasságkötés pusztán ténye a jászkún nő részére közszerzőséget nem állapít meg, a férj a főszerző. A kivételeket, melyek az általános magánjogi szabályoknak megfelelők, a 415. E. H. állapítja meg (megállapodás a közszereményre, a szerzési okiratban a nő szerepel, a szerzés alapja a nő vagyona). Ha a házasság alatt szerzett ingatlan vagyona tulajdonjoga a feleség javára lesz bekebelezve, a férj főszerzői minősége ki van ugyan zárva, de a közszereményhez való joga nem szűnt meg. Egyező a jászkún jog az országos joggal, hogy a közkereső jászkún asszonyt, a házasság alatt szerzett ingó és ingatlan vagyona felére tulajdonjog illeti meg és hogy a jászkún asszony követelheti különvagyona pótlását; a jászkún férj szereményi vagyonaára tehet a St.-al ellentétes intézkedést „si maritus acquiritor secus non disposuit“.

A mai helyzet tehát az, hogy a fentebb megállapított házastársak között a St. mai — helyelen — értelmezése szerint közszeremény nincs. A férj a főszerző, mert a bírói gyakorlat, szerintünk nem következetesen, a jászkún nő szereményi jogai tekintetében a nemesekre és honoráciorokra vonatkozó jogszabályokat alkalmazza. De éppen ezért ingó vagyona van és lehet a jászkúnok között is közszeremény.

II. Öröklési jog. — A St. mint említettük, különbséget tesz a közkereső és nem közkereső özvegy jogai között és sajátos módon összeegyeztíti az özvegyi és hitvestársi öröklést.

1. A közkereső özvegyasszony öröklési jogát a St. akként állapítja meg, hogy

a) leszármazók létében (bár a St. csak fiakat és leányokat említ) ezekkel az (esetleg soha királyi birtokhoz nem tartozott) ingatlanok megszerzésére fordított összegből és a hagyatékot képező összes, nem csupán szereményi, ingókból, fej szerint egyenlő részt örököl.

b) leszármazók nem létében „a végrendelet nélkül elhalt férjnek összes ingó javai, bármineműek is legyenek és akárhogy is nevezzük azokat (*cuisquuncque materiei existant et quoquuncquomine censeantur*) feleségére háramlanak (Hk. I. R. 98. cím), aki örököli a szerzett ingatlan javakat. (Az együttesen adományba kapott javak, ha a férj örökösök hátrahagyása nélkül hal el, a feleségre háramlanak, mert ez az asszony a férjnek nem testvére, hanem hitvestársa volt; *non sunt dua, sed una caro; frater autem, altera caro existit*. Hk. 48. cím.). Megelőzi a felmenőket és oldalrokonokat. Az ősi ingatlanok, ha „semmi más maradvány nincs“, tehát közös ágból származó vagy mint Werbőczy mondja a Hk. 47. címében „*dummodo per rectam generationis lineam de sua vera progenie fuisset, valeant literaliter documento comprobare*“, az életben maradt özvegyre tulajdonos jussal szállanak, úgy, hogy ő „azokról szabadon rendelkezessen.“

Ez nagyjából az általános országos szabály is, melytől a K. 565. E. H.-ban eltért és hitvestársi öröklést csak a férj magnélküli elhalálása esetére tartja megállapíthatónak; vagyis a férj vérszerinti örökösai az özvegy nőt megelőzik. Ez a döntés nem megnyugtató s ezzel szemben fenntartjuk fentebb irt tételünket. Mert az érvényben fenntartott V. St. nem az ági örökösök jogait szabályozza, hanem az „özvegyasszonyok jussát“. A St. nem teljes öröklési jog, hanem csak az országos jogtól eltérő szokást kodifikálta, s így a kiegészítő jogszabály az országos jog marad ott, ahol nincsen intézkedés. A hatályban már nem levő IV. St. sem biztosított az özvegy terhére az oldalrokonoknak elsőbbséget. Nem lehet belemagyarázni a St.-ba ott nem szabályozott jogviszonyokat (mint alább látni fogjuk az özvegyi jog korlátozását sem) alkalmazási köre az özvegyasszonyok jussa, nem pedig az oldalrokonok öröklési joga vagy éppen az ugyanazon községből származók kedvezményezése az özvegy terhére, akinek így „jussa“ nincs. Amikor a St. alkottatott — 1799. — nem volt érvényben olyan jogszabály, mely a szereményi vagyona (hitvestársi öröklés) tekintetében öröklési megelőzési jogot adott az oldalrokonoknak. Nem is lenne igazságos, hogy az oldalrokonok helyzete és öröklési igénye azonos legyen a leszármazókéval, s különösen igazságtalan lenne, ha a szereményi *ingók* tekintetében is az oldalrokonok megelőznék az özvegyet. A kérdés eldöntését „*quin si maritus is semine porsus defecisset*“ mondatban a „semen“ majd a később használt „haeres“ szó helyes értelmezése adja, vajjon ez fiutódót, leszármazót, maradványt vagy általános örökösöt jelent-e? Ha arra gondolunk, hogy a jászkúnoknak jutott királyi birtok visszaszerzése, a *redemptio*, királyi kegy volt, mely visszavonható, az adományos rendelkezési jogot nem nyert, az utódlás kérdése szabályozva volt, a jászkúnok-

nak korlátozott tulajdonjoguk volt, elidegenítési tilalom állott fenn, magvaszakadás esetén a község örökölt, akkor szó sem lehetett távoli rokon, az ugyanazon községből származók javára intézményesített törvényes öröklési jogról, s megállapíthatjuk, hogy ma az ági öröklésnek a vagyon eredetétől függő szigorú korlátozása, a vagyont szerző közös őst kimutatása követelésének, a szerzeményi minőség vélelmzése idejében idejét múlt „mag“-ról beszélni s ez alatt távoli közös őst kimutatni nem tudó oldal-rokonokat érteni, akik a jászkún területen véletlenül letelepedett gyermektelen férjre közvetlen elődjéről háruult vagyonban megelőzné az özvegyet, csak azért, mert hatodik elődjük azonos személy volt. Ha a K. elfogadja a St.-ot mint területi jogot, akkor az 565. E. II. már fenn nem tartható, mert ellentmondó. Vagy ági öröklés a végtelenségig felmenve, vagy területi jog, mely területre talán az örökhagyó az első leteleplő. Ma előfordulhat, hogy a redemptiós ingatlant — a gyermektelen özvegyet megelőzve — egy zalamegyei rokon örököl, mert közös őst tud kimutatni, — de ő maga soha jászkún területen nem volt.

2. A nem közkereső özvegyasszonynak jogait a St. 2. §. rendezi. A St. általában bizonytalan szövegű, de ez a 2. §. fokozza a bizonytalanságot azzal, hogy az 1. §-al szemben a „fiakról s leányokról“ nem szól, tehát csak gyermektelen közkereső özvegyre vonatkozik, s ez esetre általánosságban „örökösök“-ről szól, majd a szöveg zavarossága fokozódik, amikor az özvegynek jogait azokra állapítja meg, akik „más házasságra léptek“. Az özvegynek többször említett igazságtalan háttérbe szorítása fenn nem tartható s meg kell szünni annak a helyzetnek, hogy a jászkún területen élő özvegyek jogai az általános joghoz képest szűkebb marokkal mérészenek ki. Az özvegy asszony hitvestársi öröklése beálltának feltételül a St. nyomán kialakult joggyakorlat kevesli a férjnek gyermek s végrendelet nélküli elhunytát, kiszélesbíti az özvegy rovására a feltételeket a *községi közösség*, a vérszerinti rokonság javára és érdekeinek oltalmára a „nullis superextantibus haeredibus“ szavakkal. A K. 220. és 565. E. II. értelmében a nem közkereső nőt a férje szerzeményi ingatlanából tulajdonul semmi sem illeti (a közkereső özvegy legalább a szerzési árból kap egy örökrészt) azok a vérszerinti rokonokra szállanak; az ősi ingatlanokból amúgy sem örökölhette, ha ilyen lenne, a szerzeményi ingókból hitvestársi öröklés jogcímén egy örökrészt kap. Joga van természetesen hozományára, jegyajándékára és a hitbérré, amely a „redemptionalis“ summa szerint igazodik, ami ismét kétségesse teszi a St.-nak területi jogi minősítését és teljesebbé teszi a zavart.

A nem közkereső gyermektelen özvegyasszonynak a szerzeményi ingókból egy örökrész jár. Ezt a jogszabályt adott esetben úgy magyarázták, hogy a férjnek öt testvére és özvegye van, egyenlően kapnak egy-hatod egy-hatod részt. Ez a St. helytelen magyarázata, mert ily értelmezés mellett, ha az örökhagyó testvéreinek dedunokái élnek csak, számszerint 126-an, úgy az özvegy csak 1/127-ed részt kap az ingóságokból. A 810. E. II. határozottan megmondja, hogy az özvegyet megillető örökrész mennyisége nem az örökösök száma, hanem az örökhagyó után közvetlenül törvényes öröklésre hivatott törzsek szerint állapítandó meg. Ha az özvegy szülőkkel konkurrál, kap annyit, mint az egyik szülő, ha oldalágiakkal, úgy az ingók

felét, ha két ág (apai-anyai vagy nagyszülői) akkor egy harmadát és így tovább.

Ez a rendelkezés — szemben a St.-al — az újból férjhez nem ment özvegyre is vonatkozik, mert az csakugyan képtelenség lenne, ha az özvegyen maradt asszony nem kapná vissza jegyajándékait, hozományát, nem kapna hitbért és nem örökölné ingókat. Meg kell jegyeznünk újra, hogy a St. a házassági vagyoni jogi intézményeket — a 3. §. szerinti hitbér szabályozástól eltekintve — nem rendezi és csak kiegészítő jogszabály, mely ott alkalmazandó, ahol az országos joggal ellentétes. Természetesen, az alábbiak szerint, ez a férjhez nem ment özvegy asszony jogaira is vonatkozik.

Ha az örökhagyó után vérszerinti örökös nem maradt, a vagyon eredete szerinti közös őstől leszármazott, a nem közkereső özvegyet is megilleti a hitvestársi öröklési jog, ingóra és ingatlanra egyaránt, mert az özvegy a községet megelőzi az öröklésben. A teljesség kedvéért jegyezzük meg, hogy a jászkún női hitves a nevére tulajdonul bejegyzett vagyon felett szabad rendelkezési jogot nyert élők között és halálesetre. Ha rendelkezést nem tesz s leszármazói nincsenek, hitvestársi öröklés címén a férj örököl. Ha a női hitves a férje vagyonából neki jutott javai felett nem rendelkezett, az a vagyon a férj hagyatékául volt tekintendő. (Nádori ítéletek XVIII. kötet 50. lap szerint a férj joga e vagyonban benne lappangott s a női hitves ab intestato történt elhunytával ez a joga feléledt.).

3. A jászkún férjnek a felesége utáni öröklési jogára a bíróság az országos jog szabályait alkalmazza, mert a St. a férj öröklési jogairól nem szól.

III. Özvegyi jog. A St. rendszertelensége, zavarossága, melyre rámutatunk, még szembeötlőbb, ha a jászkún özvegyi jognak az országos jogtól eltérő s kötelezőleg alkalmazandó eltéréseit akarjuk megismerni; a közkereső és nem közkereső özvegy öröklési jogát különbözőképpen állapítja meg a St. és így nyitvahagyott kérdés, hogy ez az eltérés az özvegyi jogra is vonatkozik-e? S a kérdés feltevése annál indokoltabb, mert a nem közkereső özvegy öröklési jogát megállapító 2. §. az özvegyi jogról nem tesz említést és általában az özvegy öröklési jogát is csak arra az esetre szabályozza, ha „más házasságra lépett“.

A kivételes törvényt szorososan kell magyarázni s ezért az özvegyi jogra s annak tartalmára vonatkozó 1. §. szerinti rendelkezést a közkereső és nem közkereső özvegyre vonatkozó általános szabálynak kell tekinteni, annál is inkább, mert az 1. és 2. szakaszok között az eltérés az özvegyi jogon kívül levő öröklési és házassági vagyoni jogi igényekre áll fenn, s nem az özvegyi jogra is. Nem is lehet arra gondolni, hogy a közkereső és nem közkereső asszony özvegyi jogának fennállása, tartalma és terjedelme tekintetében különbség lehessen, s a nem közkereső asszony özvegyi jogát helyettesítené vagy éppen kielégítené a hitbér, jegyajándék, hozomány és a szerzeményi ingók egy része s ez is csak a nem statuált özvegyi jog megszűnése esetén illelné meg, ha „más házasságra lépett“.

De már az özvegyi jog tartalma és terjedelme tekintetében a St. eltér az országos jogtól. A St. 1. §. szerint „az özvegy asszony férjének halála után, ha a kereső férj másképen nem rendelkezett, annak jószágában csak

ügy fog maradni, hogy abból éljen, nem pedig mint tulajdonos" — s ez a zavaros szöveg felveti a kérdéseket: mely vagyona terjed ki az özvegyi jog, azonos-e az országos jog szerinti korlátozott joggal, vagy a nem korlátozható joggal, vagy ezektől különböző tartalommal és terjedelemmel bír-e?

Az özvegyi jog tartalmát jelentik azok a jogosítványok, melyek az özvegyet illetik, terjedelmét pedig azok a határok, melyeken belül az özvegyi jog tárgyaül szolgáló vagyontárgyakat az özvegy igénybe veheti. Ha a határokat az arra jogosultak megszükitik, akkor az özvegyi jogot megszorítják. A meg nem szorított országos jog szerinti özvegyi jog a férj egész hagyatékára kiterjed, a hagyatékban bentmarad, és azt használja. Mint a St. ezzel egyezően mondja: „férjének ... jószágában ... fog maradni” tehát tulajdonosi jogokat gyakorol s hogy ez a külsőleg tulajdonjognak látszó a tulajdonoséhoz hasonló haszonélvezeti jog ne tekintessék tulajdonnak, arról a St. e szavakkal gondoskodik „non vero proprietatis” birtokol az özvegy. Vagyis a jászkún özvegyi jog olyan tartalmú és terjedelmű, mint a magyar meg nem szorított özvegyi jog. Az országos jognak a korlátozás tekintetében érvényben levő jogszabályai nem alkalmazhatók, mert a St. a megszorításról egyáltalában nem intézkedik, s így a megszorítást a leszármazók sem követelhetik, mert a kivételes St.-al szemben az általános országos jog hatálytalan, (nem pedig, mint az 572. E. H. mondja, hogy ahol a St. nem intézkedik, ott az országos jogot kell alkalmazni. Az özvegyi jogról azonban intézkedik, sőt csak erről intézkedik). Meggondolásra készítetnek ezzel a tétellel szemben a „duntaxat intertentiois” szavak; az intertentio tartást jelent. De kétségtelen, hogy ezzel a szóval a pongyola szövegű St. a tulajdonjoggal szemben — melynek védelmére a helybeli előjáróknak a prédálás elhárítására ad módot s az özvegyet zárlattal fenyegeti — az özvegyi jog minőségét akarta kifejezni, vagyis, hogy a „férjnek jószágában csak úgy fog maradni, hogy abból éljen, nem pedig mint tulajdonos”.

Az özvegyi jog tekintetében elmondottak akkor érvényesek, „si maritus... non disposuit”; mert a férjet szabad rendelkezési jog illeti meg s a jászkún férj özvegyét az özvegyi jogból végintézkedéssel kizárhatja, attól megfoszthatja; a jászkúnoknál az özvegyi jognak nincsen olyan védelme és biztosítása, mint az országos jogban, ahol a férj végrendeleti intézkedése az özvegyi jogban foglalt jogosítványoknak legkisebb mértékét sem sértheti.

Az édes és mostoha anya, első és későbbi feleség özvegyi joga azonos, s mert a St. a megszorító jogot nem ismeri, két vagy több özvegyi jog között összeütközés elő nem fordulhat.

* * *

A jászkún St. feletti rövid verdikt: censeo Statutum esse delendam.

A magyar örökösödési jog egységesítése.

Irta és a debreceni kir. közjegyzői kamara 1941. június 15. napján tartott közgyűlésén felolvasta

Örley Dénes dr.
kisujszállási kir. közjegyző, a kamara elnöke.

Tudjuk, hogy ma, amikor Isten különös kegyelméből Hazánk hozzáuk visszatért területeinek új elrendezéséről van szó és amikor a fősúlyt ezekre kell fektetnünk, az idő most nem alkalmas arra, hogy az anyagi jogszabályokat érintő minden kérdéssel foglalkozzék a törvényhozás. Mégis fel kell vetnünk a kérdést, hogy ami bennünket legközelebről érint: az örökjogi szabályok az eddigi módon az ország egyes területein különbözők maradhatnak-e vagy sem.

Elismerjük, hogy akármilyen hangyaszorgalommal, bármilyen előrelátással és precizitással alkották is meg a magyar polgári törvénykönyv tervezetét, — nyugalmasabb, higgadtabb időre van szükség arra, hogy ezt a tervezetet az országgyűlés kellő megfontoltsággal tárgyalhassa. De talán ma még nincs is szükség arra, hogy az egész tervezet egyszerre tárgyalassék. Nincs pedig azért, mert a személyi, dologi, családjogi és kötelmijogi területen sok olyan becikkelyezett törvényt találunk, amelyek esetleges hiányait a jogszokás és a bírói gyakorlat annyira pótolni tudta, hogy ezeknek egységes kódexbe való foglalása nem sürgős és nem halaszt-hatatlan.

De feltétlenül sürgős az öröklési jogi kérdések rendezése ma, amikor az egész ország jogéletét egységesítő intézkedések szükségéről beszélünk, mert e téren van a legnagyobb ellentmondás a különböző törvényes intézkedések között és most van a legjobb alkalom, de egyszersmint a legnagyobb szükség arra, hogy a különböző ellentétes örökjogi szabályok közös nevezőre hozassanak.

Tudjuk, hogy az erdélyi részeken 1853 óta az osztrák polgári törvénykönyv van hatályban és így ott ma is annak a törvénynek szabályai az irányadók, amelyek a nagy Németbirodalom megszületése előtt sem voltak már magában Ausztriában sem hatályban. Ha ezt figyelembe vesszük és arra is gondolunk, hogy a volt társországok területéről a magyarlakta vidékeknek egy részét még visszanyerhetjük, akkor ott a régi horvát törvényekkel módosított és eredetileg ugyancsak az osztrák polgári törvénykönyv alapján készült törvények voltak hatályban. Ugy tudom, hogy az erdélyi részeken a román uralom az osztrák polgári törvénykönyv intézkedéseit is részben módosította, — ha tehát csak ezt a két jogterületet tekintjük, — akkor is már háromféle öröklési jogot látunk hazánk területén, — eltekintve attól, hogy a székelyek és szászok különös kiváltságai még külön is módosították az osztrák polgári törvénykönyv intézkedéseit.

Ez a legalább háromféle öröklési jog pedig semmiképen sem helyes. Az osztrák polgári törvénykönyv különben 1853-tól 1861-ig nálunk is hatály-

ban volt, míg az országbírói értekezlet hatályon kívül nem helyezte. És ha 1861-ben nálunk visszaállították a régi magyar jogot, — szinte megfoghatatlan, hogy Erdélynek Trianon által való elszakításáig nem volt a magyar törvényhozásnak ideje arra, hogy ezt az állapotot több, mint egy fél évszázad alatt meg ne változtassa!

Nem helyes állapot ez már csak azért sem, mert az osztrák polgári törvénykönyv a vagyoni eredetétől függő ági öröklési rendszert egyáltalában nem ismeri, viszont nálunk leszármazók hiányában éppen az ági öröklési rend az, amely a családi vagyoni megtartását célozza és így közvetve a most annyira hangoztatott családvédelmet is szolgálja.

De mindezekről eltekintve még csak nem is szükséges a visszanyert területekről beszélni, mikor itt áll előttünk a szolnokmegyei és pestmegyei kartársainkat közelebből érintő jászkun statutum is, amely megint sok tekintetben nem egyezik az általános magyar jogrendszerrel.

Ennek a jászkun statutumnak meg volt a történelmi multja, — meg volt pedig azért, mert a jászok és kunok „iobagiones regnorum seu reginarum“, tehát egyenesen a királynak vagy királynénak voltak jobbágyai, — katonanép voltak, ami azt jelentette, hogy félig-meddig a nemesekéhez hasonló elbánásban kellett részesülniök. Náluk nem a tized beszolgáltatása volt a fontos, hanem az, hogy a sokszor dicsőségesen harcolt jászkun huszárezredek kiállíthatók legyenek. Katonák voltak, akik földet szereztek, a földet megtartották és éppen katona voltuknak lett következménye, hogy a jászkun nő nem is örökölhett ingatlant, csak akkor, ha a fiának magva szakadt, — tehát csak kivételesen lehetett földtulajdonos.

Az ötödik statutumot az országbírói értekezlet hatályban tartotta és ez ma is élő jog. Ez sem egyezik rendes magánjogunkkal, főként ha ági öröklésről, özvegyi jogról, hitvestársi és özvegyi öröklésről, valamint közszerzeményről van szó.

A jászkun statutumot az idő, és a bírói gyakorlat sok tekintetben átformálta és ahol a statutum nem tartalmazott külön rendelkezéseket, ott a bírói gyakorlat mindinkább az általános magánjogi szabályokat vette irányadóknak egészen addig, míg most már csak néhány intézkedés az, amely eltér az élő magyar jogtól. De miért kell eltérésnek lennie? Mi indokolja ma ezt, mikor a jászkun kerületek önkormányzata megszűnt, mikor közigazgatási beosztásuk is beolvadt a vármegyékbe, — amikor nincsenek többé jászkun törvényszékek, amelyeknek legfőbb hatósága és egyben a jászkunok főkapitánya többé nem a nádorispán. Ezek mind olyan kérdések, amelyek nem teszik többé indokolttá a jogrendszerbeli és létjogosultságukat elvesztett eltéréseket.

Miért kell fenntartanunk külön jogot azért, hogy az csak pár elszórt községre terjedjen ki, mikor hosszas gyakorlatom után látom, hogy ez a jog már nem él benne a nép tudatában és amikor ezen a jogterületen élő jogászközönség tekintélyes része sem ismeri a statutumot?

Miért kell ezt a jogot, — amint a Kúria 473/1919. és 879/1927. számú határozataiban kimondja, — hivatalból alkalmazni akkor is, amikor arra egyik fél sem hivatkozott és amikor per esetén ha arra egyik fél sem hivatkozott, nem is alkalmazható, mert ilyenkor a felek rendelkezési jogát a bíróság nem korlátozhatja.

Miért kellett a Kúriának 2683/1916. számú határozatában kimondani azt, hogy a jászkun statutum területi jog, amikor az eredetileg csak a jászkun nemzetség törvénye volt.

Mert eredetileg a statutum a jászkun nemzetségből származottak külön joga volt, de úgy látszik, hogy ehhez a nemzetséghez való tartozást igen nehezen lehetett igazolni és ez volt az oka annak, hogy a Kúria a statutumot területi jognak nyilvánította. Ha arra gondolunk, hogy a nemesek öröklésénél a nemesség igazolása sokszor éppen olyan nehézségekbe ütközik, mint a jász, vagy a kún nemzetséghez való tartozás igazolása, — akkor ha konzekvensek akartak maradni, miért nem mondták ki az egész ország területére, hogy a nemesség nehezen igazolható lévén, mindenki, aki Magyarországon lakik, magyar nemes. Ugyanezzel a fáradtsággal ezt is ki lehetett volna mondani és talán ugyanazon a jogon, — mert hiszen a Hóman—Szekfű-féle történelem azt tanítja, hogy ezekre a területekre a török dűlő után az eredeti lakosságnak alig 15%-a tért vissza.

De túlzás volt a területi jog kimondása azért is, mert amikor 1702-ben az osztrák uralkodó ház a jászkun területet elzálogosította a német lovagrendnek és a lakosság Mária Terézia 1745-ben kelt engedélye alapján 515.000 rénus forintért megváltotta magát, — ezt a váltásösszeget csak azok fizették és viselték községenként meghatározott összegben, akiknek úgynevezett belső földeik, tehát szántóföldeik voltak. Ezek lettek a redemtusok és ezekre vonatkozott csak a jászkun statutum. A többiek, akik a redemcióhoz nem járultak hozzá, csak zsellérek voltak és maradtak is, mert később jó ideig ezek belső földet nem is vásárolhattak. Ezek tehát már ebből a szempontból is más szabályok alá estek, mint a redemtusok.

Sehogyssem látszik indokoltnak, hogy hazánk sokezer községéből Jász-Nagykun-Szolnok vármegye 17 községében, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye 13 községében és Csongrád vármegye 3 községében, — tehát összesen 33 községben más legyen a közszerzemény, a hitvestársi öröklés, az özvegyi öröklés, az özvegyi jog szabályozása, mint a többi sokezer községben. És még csak azt sem lehet mondani, hogy ezek a jászkun községek valahol egy összefüggő tömböt alkotnának, mert például Kunszentmárton legalább is 60 kilométernyire esik az első kun községtől. A kiskunság Pest megye déli részén, a jászság Szolnok megye északnyugati részén, a nagykunság pedig Szolnok megye keleti részén fekszik. A nagykunságot a jászságtól a Tisza választja el, igen sok közbeeső olyan községgel, amelyek nem esnek a jászkun statutum alá. A kiskunság pedig sem a jászsággal, sem a nagykunsággal nem határos terület. És hogy egy érdekes dolgot említsek, Kenderes község, Kormányzó Urunk születési helye és birtoka, kun községek között fekszik, de maga nem kun község.

Még Szilágyi Dezső igazságügyminisztersége idején történt, hogy a pestvidéki, kecskeméti és szolnoki törvényszékeket nyilatkozattételre hívták fel arra vonatkozólag, vajjon nem lehetne-e ezt a jászkun dolgot egy-egy szakaszos törvénnyel eltörölni, — de a törvényszékek nyilatkozatának bekívánása után ebben a kérdésben semmi sem történt.

De nem elég az, hogy a már mondott kérdésekben a jászkun statutum eltér a hazai jog általános intézkedéseitől, a Kúria számtalan döntéséből látszik, hogy még a statutumot is időnként más és másképen magyarázzák, különben nem volna ezekben a kérdésekben a Kúriának annyi elvi jelen-

tőségű határozata, mint amennyire a legújabb Szladits-féle magánjog is hivatkozik.

Én még hallottam olyan ítéletekről, amikor a leányok csak az ingóknak egy részét és a redemció összegét örökölhették, — hallottam olyan ítéletről, amelyik a leányok kötelesrészét a redemció összegében állapította meg, — pedig ennek az összege is, — amint már mondtam, — községenként változott. Az én kerületembe eső községekben például 1000 négyszögöl föld után egy rénus forint, — 10 négyszögöl után pedig 1 dénár volt a váltság összege. Ez magyarul azt jelentette, hogy ha valakinek 100 magyar hold, tehát 120.000 négyszögöl földje maradt, — a leányai 120 forintot örököltek csak utána. Hiába volt a földeknek a mainál kisebb értéke, — ez mégis nagy aránytalanság volt. Vannak, akik ezt az állapotot most is visszasírják, mert akkor nem lehetett ezen a vidéken csak szerelmi házasságot kötni és az érdekházasság lehetetlen volt.

A Kúria ma már az ilyen öröklési rendet megváltoztatta és a nő köteles részét a vagyon értéke alapján a rendes jogszabályok szerint állapítja meg.

Egyik fontos határozat azt dönti el, hogy a jászkun statutumot akkor kell alkalmazni, ha a férj utolsó lakása (illetősége) a jászkun területen volt, — tehát most már melyik az irányadó, az utolsó lakás vagy az illetőség?

A közszeremény kérdésében a férjnek a házasságkötés idejében volt személyi állapota az irányadó, mondja a polgári határozatok tárának 15. számú elvi jelentőségű határozata. Majd azt mondja, hogy a nőnek pusztán a házasság alapján van-e közszereményi igénye, rendszerint (tehát rendszerint és nem mindig) — a férjnek a házasságkötés idejében fennállott személyi állapota az irányadó és így nincs közszereménynek helye abban az esetben sem, ha a férj jászkun volt, de később más területre költözött és a férj nem jászkun területen halt el. Itt feltehetem a kérdést kartársaim előtt, akik nem jászkun területen működnek, hogy tudnak-e erről az intézkedésről és alkalmazta-e azt valaha valamelyik közjegyző hivatalból a hagyatéki tárgyaláson?

Kisujszállás város redemtus közbirtokosságának a Hortobágyon, Tiszacsege község határában van 7000 holdas birtoka. Ezen a birtokon a gazdasági eselenség legnagyobb részben kisujszállási illetőségű emberek-ből áll. Itt tehát debreceni kartársaimnak volna olykor alkalmuk arra, hogy a jászkun statutumot alkalmazzák.

Előbb láttuk, hogy a statutum alkalmazásának egyik feltétele, hogy utolsó rendes lakhely alapján lehet alkalmazni és hogy még kevésbé tudjunk eligazodni a kérdésben, a Kúria kimondotta, hogy megfordítva, ha a házasságkötés idején közszereménynek lehetett helye, akkor a jászkun területen is van az asszonynak közszereményi igénye, tehát erre nem vonatkozik a statutum. De van aztán a Kúriának olyan határozata is, amely szerint az a kérdés, hogy a házasságot hol kötötték csupán olyannak tekintendő, amelyik szintén támogatásul szolgál annak megállapításához, hogy a férj a jászkun területre tartozott. A 7655/1929. sz. határozat ki is emeli, hogy közömbös az, hogy a házasságot hol kötötték. Szladits szerint az állandó lakást és illetőséget összhangban kell mérlegelni, mert például a tisztviselő lakását nem lehet állandó lakhelynek tekinteni, tehát nála az

illetőség az irányadó és ilyenkor csak akkor lehet állandó lakásról beszélni, ha olyan időt tudunk alapul venni, amely elegendő volt az illetőség megszerzésére. Ez megint egy újabb komplikáció. De ha a dolgot még tovább komplikáljuk, akkor még arról is beszélhetünk, hogy ha valaki házasságot az osztrák polgári törvénykönyv hatályának területén kötötte, ahol nincs közszereményi jog, de közben más helyen lakott és azután került a statutum területére, — van-e az ilyen férj özvegyének közszereményi igénye, vagy sem?

Az özvegy öröklő a házasságuk tartama alatt szerzett ingatlanba fektetett vételárnak és az ingóságoknak egy gyermek részét, de többet nem. Ez is a megváltás idejéből származott gyakorlati megoldás volt, — t. i. akkor nem csak jászkun válthatott meg földet, és lehetett ezzel redemtussá, tehát itt volt értelme annak, hogy a váltság összegének egy részét az asszony örökölje, hiszen férjével együtt takarékoskodták meg a kifizetett összeget.

Az özvegy benne marad a vagyonban, hogy abból éljen, de ha maradvány nincs, akkor az özvegy az örökös. Ezt a rendelkezést a bírói gyakorlat már úgy módosította, hogy maradvány alatt nem a gyermekeket érti, hanem a rokonságot, tehát minden, az általános jog szerint szerzeménynek tekintendő vagyon ellenére a férfi rokonsága öröklő a teljes ingatlan vagyont, de az özvegy haszonélvezeti jogának megszorítását ezek nem kívánhatják.

Azt rendeli továbbá a statutum, hogy: „a másodrendű özvegyek“ pedig, akik közkeresők voltak és más házasságra léptek, a hitbérnél, jegyajándéknál és a szülői házból férjük házához vitt javaiknál, valamint a házasság ideje alatt szerzett ingó javak egy részénél egyebet az örököstől nem kívánhatnak. Így másról végrendeletet sem tehetnek, de ezek viszont a hagyatékból a férj minden adósságai előtt kiszakítandók.

Ahhoz, hogy a nő közszerző legyen, a férj elismerése szükséges és pedig vagy azzal, hogy a szerzett vagyont közös névre iratja, vagy hogy a közszerzői minőséget végrendeletében ismeri el.

És ezt folytathatnám tovább is így, de talán elég ebből ennyi. Még csak azt említem meg, amit mindannyian gyakran látunk, hogy gyermektelen házaspár igen gyakran a házasság tartama alatt szerzett vagyont a feleség tulajdonául veszi és az asszony nevére iratja azért, hogy így az özvegyet a férj rokonai meg ne háboríthassák. Én tárgyaltam egy ilyen hagyatékot, amelyik a jászkun statutum alá tartozott és a férjnek nevére csupán pár száz négyszögöles kerti ingatlan állott, amelyet az oldalági rokonok örököltek. Az özvegy végrendeletkezett a telekkönyvileg is nevére állott vagyonról, amelynek jó részét jótékony célra hagyta és amikor rövidesen férje után elhalt, előállottak a férj rokonai és pert indítottak az asszony örökösével szemben. A Kúria kimondotta, hogy azzal, hogy a férj minden vagyont a felesége nevére iratott, csak a főszerzői jogról mondott le, a közszerzői jogról azonban nem, tehát az asszony nevére álló egész vagyonnak felét megítélte az oldalági rokonoknak azzal, hogy az oldalági rokonok törzs arányához számított egy részt még az özvegy rokonainak. Itt meg az asszony közszereménye címén. Kérdem most már, hogy ha az asszonynak csak akkor volt közszereményi joga, ha azt a férje elismerte, miért kellett itt a közszereményen, tehát a fele vagyonon felül még egy részt kihalítani az asszony részére özvegyi öröklés címén?

Ha már így határozott a Kúria, akkor abba helyzetbe jutunk, hogy ha ma valaki tanácsot kér tőlünk, mit tegyen, mikor semmi sem áll a nevében. — kénytelenek vagyunk neki azt a tanácsot adni, hogy akkor is tegyen végrendeletet, ha semmi sincs. Aki tehát nem ismeri a jászkun statutumot, az a jászkun területéről odakerült embert nem fogja ilyen tanáccsal ellátni és az eredmény az lesz, hogy a feleség rokonai annakidején csak fele részét fogják örökölni annak a vagyonnak, ami pedig az általános öröklés szabályai szerint különben végrendelet nélkül reájuk szállott volna.

Egyébiránt, mi, akik az általános magánjogi szabályokhoz vagyunk szokva, nehezen érthetjük meg azt, hogy ha a férj a közszerzeményt jogosult egyenesen a hagyatékából kiigényelni, akkor a nő ilyen címen fel nem léphet. Hol van itt a viszonyosság? Mert az, hogy a nő a hitbérét, a férje vagyonába befolyt hozományát a hitelezőket megelőző rangsorban kikövetelheti, csak nem ellenértéke a férj öröklési jogának! És végül, ha a hagyaték túlterhelt, vajjon hogy szerez érvényt az özvegy ezeknek a jogainak is?

Az egyházi személyek után való öröklésről nem kívánok beszélni, de felemlítem itt a hitbizományban való öröklést, jobban mondva utódlást, amelyet nálunk újabban az 1936. XI. t.-c. szabályozott.

Ezen kívül az 1920:XXXVI. t.-c. 71. §-a az osztatlan családi birtok intézményét hozza be, a 77. §. a haditelekről és vitézi telekről intézkedik, amely szakaszok az 1936:XI. t.-c. IV. fejezetének rendelkezéseivel együtt az úgynevezett paraszt hitbizomány intézményét kívánták életre hívni. Ezek is újabb komplikációk. De jól van, a törvényhozás ezt akarja és bár én nem láttam még ilyen hitbizományi kis birtokot, mert ez az intézmény nem ment át a nép köztudatába, — mégis ha ez szükségesnek találtatott, megnyugszunk benne. Azonban, hogy az osztrák polgári törvénykönyv és a jászkun statutum továbbra is itt, köztünk folytassa életét és darabokra ossza az egységes magyar jogterületet, — úgy hiszem helyén való és nem árt, ha ezek még hatályban lévő intézkedéseinek megszüntetése érdekében a magyar közjegyzői kar is hallatja szavát.

Közlemények.

Részletek a debreceni kamara évi jelentéséből.

E közlöny mult számában rövid tudósítás keretében már megemlékeztünk a debreceni kir. közjegyzői kamarának június 15. napján tartott közgyűléséről, jelezvén, hogy az elnöki megnyitó beszéd, valamint az évi jelentés ismertetésére még reá térünk. A megnyitó beszédet külön cikkben hozzuk, az évi jelentésből pedig az alábbiakat közöljük.

A kamara kiváló titkára, *Kovách* Dénestől gondos alapossággal szerkesztett jelentés lendületes bevezető része a következő:

„Amit a mult évi jelentésünkben még csak mint *pium desideriumot* említettünk, Isten segítségével részben bekövetkezett: az elmúlt évben hazánkhoz visszatért Keletmagyarország és Erdély egy része, ez évben pedig

országgyarapító Főméltóságú Kormányzó Urunk parancsára vitéz honvédekünk a Bácskát szabadították fel a 22 éves rabságból. Hitünk, bizodalunk, imáink, nem voltak hiábavalók és amikor a Mindenható visszavezérelte körünkbe idegen elnyomás alatt oly sokat szenvedett testvéreinket, — felvirradt végre az igazság napja erre a mi szegény, sokat szenvedett magyar nemzetünkre, amely már régen, de különösen az elmúlt 22 év alatt valóban megbűnhődte a multat s jövendőt.

Bizunk az igazságban, hiszünk abban, hogy az elmúlt évben bekövetkezett területi gyarapodása hazánknak csak egy állomása az isteni igazságszolgáltatásnak és tudjuk, hogy közel az idő, amikor Szent István koronája megint a régi fényvel fog ragyogni a Kárpátok medencéjében. Hiszünk az ezeréves határok visszatértében és hiszünk Magyarország feltámadásában!

De amikor mindezekről szólnak, mély megilletődéssel kell megemlékeznünk a magyar revízió két nagy harcosának: gróf Teleki Pálnak és gróf Csáky Istvánnak tragikus elvesztéséről. A tudós Teleki Pál adta a politikus Teleki Pál kezeibe azokat a szellemi fegyvereket, amelyekkel nemzetünk nagy halottja a magyar igazságért küzdött, — az ő néprajzi térképe lett az az eszköz, amely az északi határok után a keleti határokat is visszaszerezte és amely döntő bizonyítékául szolgál igazságunkért folytatott küzdelmünkben. Gróf Csáky István, a nagy külügyminiszter, a trianoni béke delegáció egykori titkára méltó munkatársa volt nagy mesterének, — Teleki Pál-nak és kitartó, hűséges katonája mindhalálig a magyar revíziónak. Hazánk mindkét nagy fiának tragikus elvesztése súlyos csapás nemzetünk számára és nagy halottaink emlékét mindig kegyelettel fogjuk megőrizni.“

A jelentés szerint a kamara területén működik összesen 21 jelölt, akik közül 14-nek van helyettesi jogosítványa. A kamarához 1940. évben érkezett 694 ügydarab. A kamara 1940. évben 1 közgyűlést és 9 választmányi ülést tartott.

A kamara területén az 1940. év végén működő 42 közjegyző 1939. és 1940. évi ügyforgalmi adatai a következők:

	Bevezetések száma:	
	1939. év	1940. év
1. Ügykönyv:	8995	7740
2. Óváskönyv:	6613	2902
3. Kjö. lajstrom:	22296	23571
4. Bírói megbízások könyve:	20	4
5. Másolatok és könyvkivonatok hitelesítési könyve:	13297	10262
6. Fordítások könyve:	250	185
7. Magánbeadványok könyve:	1816	2014
Összesen:	53287	46681

Az összes bevezetések számában ezek szerint az 1939. év adataival szemben 1940. évben 6606 darab, vagyis 12.2% csökkenés mutatkozik.

Közelebbről megvizsgálva az 1939. és 1940. évek adatait, megállapítja a jelentés, hogy emelkedés mutatkozik a következő könyvek bevezetéseiben:

1. Kjö lajstrom: 1278 drb. vagyis 5.7%, 2. Magán beadványok könyve: 198 drb. vagyis 10.9%. Csökkenés mutatkozik ezzel szemben a következő

könyvek bevezetéseinél: 1. Ügykönyv: 1255 drb vagyis 13.9%, 2. Óvás-könyv: 3711 drb. vagyis 56.1%, 3. Bírói megbízások könyve: 16 drb. vagyis 80.0%, 4. Másolatok és könyvkivonatok hitelesítési könyve: 3035 drb. vagyis 22.8%, 5. Fordítások könyve: 75 drb. vagyis 30.0%. Az ügykönyv bevezetéseinél tapasztalható 1255 drb. vagyis 13.9% esökkenést közelebről megvizsgálva, az érdemleges ügyekben csupán 54 drb., vagyis 1.3% esökkenés, ami örvendetes jelenség, mert azt mutatja, hogy az átlagos 13.9% esökkenés jó része a tanusítványokra esik. De ezt mutatja az a körülmény is, hogy amíg az érdemleges ügyekben 1.3% a esökkenés, addig a magánbeadványok számában 10.9% emelkedés van, vagyis az érdemleges okiratoknál tapasztalt esökkenés is nem a vagyonátruházási, hanem egyéb okiratoknál állott elő.

A kamara területén a Kjó. lajstromokban az 1940. évben összesen 23.574 darabot iktattak, ezek közül azonban csak 11.274 ügyben indult meg az eljárás, a vagyontalan halálesetfelvételek száma tehát 12.300 volt, vagyis az összes halálesetfelvételek közül 52.1% volt olyan, amelynek alapján örökösödési eljárás nem indult meg. Amikor a vidéki kir. közjegyzők ma már úgyszólván kizárólag a hagyatéki ügyekből élnek, akkor a vagyontalanok 1939. évi 47.7% arányával szemben az 1940. évi 52.1%, a helyzet sajnálatos rosszabbodását jelenti. A 11.274 ügy közül, amelyben az 1940. évben az örökösödési eljárás megindult, 1130 ügy volt 200 pengő értéken aloli, tehát ingyenes, vagyis az érdemleges örökösödési ügyekből 10.0%, ami az 1939. évi 11.0% ingyenes ügyvel szemben némi javulást jelent. Egyébként az 1939. és 1940. évek közt az ingyenes örökösödési ügyek számában 51 darab, vagyis 4.3% esökkenés mutatkozik.

A jelentés részletezi ezután azokat a felterjesztéseket, amelyeket a kamara az igazságügyminiszterhez intézett, majd felemlíti, hogy 1940. évben a kamara területén 14 közjegyző teljesített összesen 1228 napon át katonai szolgálatot. A jegyzői magánmunkálkodás állandóan és jogszerűen nyilvántartott kérdésével foglalkozik a jelentés, megemlítve itt azokat a közjegyzői hatáskörbe történt jogtalan beavatkozásokat is, amelyeket a jegyzők követtek el s melyekkel szemben a kamara a jegyzőknek fegyelmi, illetve felügyeleti úton való felelősségre vonását minden esetben szorgalmazta.

A nyugdíjintézet, az országos egyesület és a közlöny munkásságát elismerő szavakkal méltatván a jelentés, a befejező részben a közjegyzői rendtartási novella tervezetéről emlékezik meg többek között a következő észrevételek keretében:

„Különösen nagy örömmel és a m. kir. igazságügyminiszter úr iránt való köszönettel vettük tudomásul a tervezet VII. fejezetének rendelkezéseit, mert úgy véljük, hogy a közjegyzői kötelező hatáskör tágítása nemcsak a kir. közjegyzői kar érdekében áll, hanem óriási lépést jelent a jogbiztonság emelése és a perek megelőzése terén. E fejezet rendelkezései visszavezetik a kir. közjegyzőt eredeti feladatához, az okirat-szerkesztéshez és ezzel a jogkereső közönség védelmét szolgálják.

De nagy örömmel vettük tudomásul azt is, hogy a velünk közölt tervezetben nyoma sincs a szolgálati korhatárnak, aminek felvetése a közjegyzői karban az utóbbi időkben oly nagy izgalmat váltott ki, és amely ellen az Országos Egyesület ez évi közgyűlésén az egész közjegyzői kar egyhangúlag állást foglalt.

Sajnos, a velünk közölt tervezet a kvalifikációs kellékek megállapításánál nem tér vissza régi rendtartásunk eredeti intézkedéséhez és nem kívánja meg a kötelező közjegyzői gyakorlatot, ami pedig a közjegyzői szakszerűségnek elengedhetetlen és természetes követelménye volna. De ha már politikai szempontok, — mert mások nem lehetnek, — nem teszik ezt lehetővé, — ennek pótlásaként Kamaránk felterjesztésében javasolta a kötelező közjegyzői szakvizsga statuálását, mint a kinevezés előfeltételét. Meg vagyunk arról győződve, hogy amikor erre az álláspontra helyezkedtünk, a helyes megoldást választottuk, mert Kamaránknak mindig az volt a véleménye, hogy a közjegyzői állás nem lehet más pályán teljesített szolgálatok jutalma, hanem a közjegyzői közhitelesség feltétlenül megkívánja azt, hogy ezzel a hivatással járó tudnivalókat a kir. közjegyző ne csak kinevezése után, hanem már kinevezése előtt sajátítsa el. Örömmel kell konstatálnunk, hogy ez nemcsak a mi Kamaránk álláspontja, hanem ebben megegyezik velünk a kar egyeteme, ideértve érdemes helyetteseinket is.“

„Bízunk benne, hogy a m. kir. Igazságügyminiszter úr Ónagyméltósága, aki ezt a törvényjavaslat tervezetét kibocsátotta, — a kar véleményének meghallgatása után és tett indítványaink elfogadásával ezt a törvényjavaslatot be is fogja nyújtani, — törvényhozásunk pedig felismerve a javaslatban foglalt rendelkezések nagy horderejét és jogpolitikai fontosságát, — azt törvényerőre fogja emelni.

Hisszük, hogy mielőbb üdvözölhetjük a közjegyzői rendtartás új novellájának megjelenését és ezzel a megerősödött és felfrissült közjegyzői intézmény újabb évtizedekre hathatósan szolgálhatja majd a megelőző jogvédelmet és bízunk abban, hogy az új novella nem fog a közjegyzői állások szaporításával járni.“

Kitüntetés. Magyarország Kormányzója a miniszterelnök előterjesztésére *Polchy* István dr. beregszászi kir. közjegyzőnek a közélet terén szerzett érdemei elismeréséül a magyar királyi kormányfőtanácsosi címet adományozta.

Újabb délvidéki közjegyzői állások rendszeresítése. A m. kir. minisztérium a 6150/1941. M. E. számú rendelettel az 5470/1941. M. E. számú rendelet kiegészítéseként a visszafoglalt délvidéki területen Csáktornyan és Perlakon újabb közjegyzői állásokat rendszeresített, amelyek a pécsi kir. közjegyzői kamarához fognak tartozni.

Új adónem rendszeresítése, adók és illetékek újabb szabályozása. A m. kir. minisztérium 3700/1941. M. E. számú rendelettel az általános *forgalmi adónak* a 3300/1940. M. E. számú rendelettel négy %-ban megállapított kulcsát a rendelet életbelépésének napjától, vagyis 1941. augusztus 15. napjától kezdődő hatállyal *öt százalékra emelte fel.* — Az 5730/1941. M. E. számú rendelet a rendkívüli illeték pótlékot és egyes illetékeket 1941. augusztus 15-től számított hatállyal újra szabályozta. Az 1. §. szerint az öröklési, ajándékozási és ingatlan vagyonátruházási *illeték*, továbbá az illeték egyenérték, valamint a százalékos okirati és a százalékos törvénykezési illeték után a pótlékot *az eddigi húsz százalék helyett ötven százalékban állapította meg.* A rendelet II. címe bizonyos okirati illetéket állapít újólag meg, így a 9. §. szerint a közjegyzők ügykönyvei, óvás és letétkönyvei,

amelyekbe az első bejegyzés a rendelet hatálybalépése után, történt ivenként ötven fillér alá esnek; a leróvás módjára vonatkozólag az eddigi jogszabályoknak megfelelően a kereskedelmi könyvekre nézve érvényes jogszabályok lesznek a továbbiakban is iránytadók. Az 5100/1931. M. E. rendelettel megállapított e tárgy illetéktétellel szemben az is nagyságra való tekintettel a közjegyzői könyvek illetékét kb. a kétszeresére emelte fel az új rendelet. A III. cím a törvénykezési illetékeket, a VI. cím a hatálybalépésre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza. A rendkívüli pótlék harminc százalékos emelésétől eltekintve különben a rendelet az eddigi illeték tételeken lényeges módosításokat nem igen eszközöl. A rendelet hatálybalépése tárgyában a pénzügyminiszter 145.632/1941. P. M. szám alatt külön rendeletet bocsátott ki. — A minisztérium 5290/1941. M. E. számú rendelete új adónemként rendszeresíti a *hadi felszerelési adót*. A rendelet 1. §-a szerint az adót fizetni tartoznak a földadó, házadó, kereseti adó, társulati és tantem adó, társulati vagyonaadó, valamint a jövedelmi és vagyonaadó fizetésére kötelezett személyek. A 2. §. szerint az adó alapja a föld, ház, kereseti, társulati és tantem adó, a társulati vagyonaadó, a különadó, jövedelem és vagyonaadó és ezen adók vagy azok alapjai után járó állami pótlékok és járulékok együttes összege. A 6. §. szerint az adó kulcsa a kivetés alapjául szolgáló adók összegének tíz százaléka. A *rendelet visszamenő hatállyal bír*, amennyiben az 1941. január 1. napjával kezdődő hatállyal lép a kihirdetés napján, vagyis 1941. augusztus 15. napján hatályba.

Szegényjog és a közjegyzők. A közelmúltban jelent meg dr. Czigliányi Aladár egyetemi m. tanár, kir. törvényszéki bírónak „A szegényjog” című tudományos műve, mely rendszeresen és módszeresen dolgozza fel a szegényjog intézményét. Egészen különös, hogy ez a könyv egy szóval sem emlékezik meg arról, hogy a 200 P-öt meg nem haladó értékű hagyatékot a kir. közjegyzők ingyenesen tárgyalják. Pedig ez is beletartoznék a szegényjog intézményébe. — De nem szól az ú. n. különélési tanúsítványokról sem, melyeknek százait, azoknak kb. 90 %-át állítják ki a közjegyzők szintén szegényjogon díjmentesen. — Csupán az előleges bizonyításáról emlékezik meg, de abban sinesen köszönet. Szól ugyanis ez a megemlékezés a következőképen: „33. Megszorítások a közjegyző és a végrehajtó költségeinél. — Úgy a kir. közjegyző mint a bírósági végrehajtó csak meghatározott díjazás ellenében tartozik eljárni. A szegény fél erre a díjazásra nem képes. Törvényes intézkedések biztosítják ezért, hogy a közjegyző és végrehajtó tevékenysége ennek ellenére is igénybevehető legyen. A szegényjogos ügyben előleges bizonyítás felvételével megbízott kir. közjegyző szegényjogos féltől díjazást nem igényelhet. A kincstár sem előlegezi díját és ehhez ugyanúgy, mint az állandó bírósági szakértő vagy az ügygondnok csak a pervesztes ellenféltől juthatna hozzá. (Utófizetés elrendelésének esetét kivéve.) A bírósági végrehajtó költségét és díját azonban a kincstár előlegezi. Ez természetes is, mert a kir. közjegyzőtől, aki az állam jóvoltából jut hozzá gyakran több ezer P. havi jövedelmet biztosító állásához, méltán elvárható ilyen közérdekű munkának ingyenes elvégzése. Ellenben a rendszerint kisebb jövedelmű bírósági végrehajtóval szemben ezt nem lehet megkövetelni, mert ő csak a végrehajtások ellátásából él és tevékenységének jelentős részét teszi ki a szegényjogos végrehajtás.

A szegényjog terjedelmét illetően tehát a szegényjogos fél részére a közjegyző közreműködése előleges bizonyításfelvétel során, ha a bíróság ennek fogantatosítását közjegyzőre bízta és a bírósági végrehajtónak a közreműködése a végrehajtás során ingyenesen rendelkezésre áll.

Nagyon sajnálatos, hogy a mindenkép helyt nem álló megállapítást éppen olyan ítélőbíró teszi, akinek kir. törvényszéki és járásbírói minőségben alkalma volt meggyőződést szerezni egyes közjegyzőségek jövedelmességét illetően, különösen abban az arányban, hogy azok a több ezer pengős jövedelmek a mesék világába s csak arra valók, hogy más foglalkozási ágak alaptalan irigykedését felkeltsék. Túlságos tárgyilagos-sággal tehát a „megállapítás” nem igen vádolható meg s majdnem azt kell hinnem, hogy a szerző nem tud különbséget tenni a jövedelem és bruttó bevétel között. Ez különben éppen közjegyzői viszonylatban talán nem is ritka eset, mert nagyon sok ember hajlamos feltételezni azt, hogy a mi rezsi költségeinket valami felsőbb hatalom viseli és minden bevételünk egyben: jövedelem. Ezt még az adóhatóságok sem mondják, pedig — különösen itt Tolnában — azok sem igen akarják tudomásul venni, hogy nekünk az irodánkkal kapcsolatban kiadásaink is vannak, nem is kis mértékben. *Siklósi Tamás dr. bonyhádi kir. közjegyző.*

Illetéktelen expedíciók a hitelesítési jogkörbe. E közlöny hasábjain sajnos elég gyakran áll módunkban különböző hatóságok és testületeknek a közjegyzői hitelesítési jogkörbe való jogtalan beavatkozásáról megemlékezni. E közléseink igen változatos képét mutatják a példa ragadós voltának. A vincellér iskola szakelőadója éppúgy megkísérli a hitelesítést, mint a közkórházi ápoló (amely foglalkozási ágban különben kifejezett zúgírászati alapon a végrendeletek készítése is kezd divattá válni), avagy az adóhivatali ellenőr. Az alábbiakban közlünk egy újabb hitelesítési sőt felülhitelesítési záradékot bizonyosságául annak, hogy e jogtalan kirándulások változatai kimeríthetetlenek s hogy a hitelesített a hitelesítési záradék joghatályossága tekintetében bizonyos aggályokat táplálhatott, miért is egy felülhitelesítést is jónak látott beszerezni. Ezt a felülhitelesítést egy előkelő közigazgatási hatóság egy székesfővárosi kerületi előljáróság vállalta is, ha nem is kifejezett hitelesítési kiállással, de egy misztikus láttamozási záradék formájában. A záradékokat különben itt közöljük: „Hivatalosan bizonyítom, hogy a túloldali levél tartalma a valóságnak mindenben megfelel és hogy a levél alján található aláírás dr. Székelyhidy Ferenc, az Országos m. kir. Zeneművészeti Főiskola tanárának sajátkezű aláírása. Budapest, 1941. július 19. A főigazgató helyett: olvashatatlan aláírás sk. az Országos m. kir. Zeneművészeti Főiskola gazd. főnöke. P. H. Láttam: Budapest, 1941. júl. 26. olvashatatlan aláírás s. k. P. H. A VI. kerületi előljáró: olvashatatlan aláírás sk. tanácsnok h. jegyző.” (Beküldte Bárdió Ferenc dr.)

Felhívás. A Magyarországi Kir. Közjegyzők Országos Egylete felhívja mindazokat, akik a tagsági díjjal egy évet meghaladó idő óta és ismételt felhívások ellenére hátralékban vannak, hogy tartozásaikat az egylet 41.951 számú postatakarékpénztári csekkszámújára sürgősen fizessék be, mert különben a központi bizottság határozata értelmében részükre a közlöny további expedálása be fog szüntettetni.

A szerkesztőség közlése. Több oldalról megnyilvánult érdeklődésre közöljük, hogy a magyarországi kir. közjegyzők és jelöltek jegyzékét 1941. év végén fogjuk újra közreadni. Közöljük továbbá, hogy külön közjegyzői határidőnapló eddig még nem jelent meg. Ugyancsak több oldalról megnyilvánult kívánságnak megfelelően a szerkesztőség foglalkozik ilyen tervvel s ha 1942. évre már nem is lehet, esetleg 1943. évre közre fog adni egy külön közjegyzői határidő naplót.

Közjegyzőhelyettesül ajánlkozom. Kilenc évi helyettesi gyakorlattal, kitűnő bizonyítványokkal, német nyelvi jogosítvánnyal rendelkezem. Dr. Horváth Jenő, Szentendre, Kossuth L.-u. 12. sz.

Allandó közjegyző helyettest keresek, lehetőleg nőtlent, aki teljes gyakorlattal bír. Dr. Samassa János, Zalaegerszeg.

Kihirdetett törvények:

az 1941. évi IX. t.-c. a Teheránban 1937. évi december hó 18-án kelt magyar-iráni barátsági és választott bírósági szerződés becikkelyezéséről,
az 1941. évi X. t.-c. a közellátás érdekét veszélyeztető cselekmények büntetéséről,

az 1941. évi XI. t.-c. a gazdasági és hitélet rendjének, továbbá az államháztartás egyensúlyának biztosításáról alkotott 1931:XXVI. törvény-cikkben a minisztériumnak adott és utóbb kiterjesztett felhatalmazás további meghosszabbításáról, valamint az 1931:XXVI. t.-c. 7. §-a értelmében alakított országos bizottság tagjai számának újabb felemeléséről,

az 1941. évi XII. t.-c. a közoktatásügyi igazgatás egyszerűsítéséről,

az 1941. évi XIII. t.-c. az ügyvédekre, az ügyvédjelöltekre és az ügyvédi önkormányzatra vonatkozó egyes kérdések szabályozásáról,

az 1941. évi XIV. t.-c. a Német Birodalommal 1938. évi december hó 10. napján kötött adóügyi pótegyezmények becikkelyezése,

Rendeletek:

298.800/1941. B. M. sz. Az Országos Társadalombiztosító Intézetnél és a Magánalkalmazottak Biztosító Intézeténél betegségi, valamint öregségi, rokkantsági, özvegységi és árvasági biztosításra kötelezett javadalmazási (bér) határ alá eső havi 300 pengőt meghaladó javadalmazási munkavállalók általános bejelentése. (Bp. K. 151.).

5280/1941. M. E. sz. A visszafoglalt délvidéki területeken végrehajtott földbirtokrendezéssel kapcsolatos kérdések szabályozása. (Bp. K. 160.).

5460/1941. M. E. sz. A magyar kötelmi és hiteljogi jogszabályoknak a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekre kiterjesztése. (Bp. K. 165.).

5740/1941. M. E. sz. A visszafoglalt délvidéki területre vonatkozó igazságügyi szervezeti rendelkezések. (Bp. K. 169.).

5480/1941. M. E. sz. A visszafoglalt délvidéki területen a polgári peres eljárás és egyes nem peres eljárások szabályozása. (Bp. K. 169.).

146.420/1941. P. M. sz. Az idegen államok pénznemeiben megállapított értékeknek az illetékek és a forgalmi adók megállapítása szempontjából pengő értékre átszámítása. (Bp. K. 172.).

Joggyakorlat.*

Megjegyzések egy kúriai ítélethez.**

Közlönyünk f. évi 4. számában tárgyalta a Kir. Kúriának K. VI. 3380/1940. sz. alatt meghozott ítéletét, amelyet első ízben a Jogi Hírlap f. évi 4. számában 66. sz. alatt „Közjegyzői díj magánmegbízásért“ cím alatt közölt.

Közlönyünknek ezen ítélethez fűzött fejtegetése szerint az ítélet „a közjegyzői gyakorlatot illetőleg megállapítja, hogy hagyatéki ügyekben a kir. közjegyző a fél megbízása alapján az illetékes közjegyzőnél eljárhat, feleket örökösödési ügyekben, tehát hagyatéki tárgyaláson s ezzel kapcsolatosan osztályos egyezség megkötésénél is képviselhet“, továbbá, hogy „ez a megállapítás kétségtelenül helyes és a törvény rendelkezéseinek és intencióinak is megfelel“.

Elismerem, hogy az ítéletnek ekként való értékelése hatáskör kiterjesztésnek volna tekinthető. Ámde véleményem szerint nagyon is kétséges, hogy ez a hatáskörkiterjesztés a közjegyzőség érdekét szolgálná, ha arra gondolok, hogy mi történne abban az esetben, ha a tárgyalás során, nyilvánosan az örökösödési eljárást vezető közjegyző felfogásával ellentétes jogi véleményt nyilvánít a képviselő közjegyző, aki ilyen esetben nem elfogulatlan arbiter, de a megbízó érdekeinek képviselője.

Ettől a kétségtelenül nagy súllyal bíró közjegyzői etikai résztől eltekintve az a meggyőződésem, hogy a kúriai ítéletnek idevágó okfejtése teljesen ellentétes a törvényhelyek rendelkezéseivel. Ennek bizonyítására részletesen foglalkozom az ítélet megokolásának első részével, mely — összevonva — a következő:

a) kir. közjegyző hatáskörét megállapító 1886:VII. t.-c. 20. §. c) pontja általában is kiterjed a hagyatéki ügyek körüli eljárásra,

b) a közjegyzői hatáskörnek ezen általános meghatározása alapján és az egyes közjegyzők működési körének (illetékességének) törvényi, illetőleg rendeleti meghatározása ellenére az eljárásra illetékes közjegyző illetékessége mégsem kizárólagos, mert az 1874:XXXV. t.-c. 50. §. 3. bekezdésének rendelkezése szerint a felek bármelyik közjegyzőhöz folyamodhatnak, aki a hatásköréhez tartozó ügyekben az 56. §. szerint szolgálatát meg nem

* Ebben a rovatban közölt jogesetek közül azokat, amelyek a Budapesten székelő bíróságok állásfoglalásait tartalmazzák részben a közvetlenül rendelkezésünkre bocsátott határozatok, részben pedig a „Jogi Hírlap“, a „Magyar Jogi Szemle“ és a „Gazdasági Jog“ című szaklapok alapján dolgozzuk fel és adjuk közre, az illetékjogi határozatokat pedig túlnyomó részben az „Illetékügyi Közlöny“ című szaklap közlései nyomán.

** A magyar közjegyzői kar egyik már nem működő, igen tiszteletre méltó és kiváló tagjának megjegyzéseit készséggel adjuk közre, bár az a lényegét, vagyis a hagyatéki ügyekben a közjegyzők külön képviseleti jogosultságát illetően álláspontunkkal s a Kúria kommentált ítéletével is elismert jogszerű gyakorlattal nem egyezik. Szerk.

tagadhatja, ha erre akár a felek által kerestetik meg, akár a bíróságtól nyert megbízást, —

c) az 1894:XVI. t.-c. 55. §. nem tartalmaz tiltó rendelkezést a részben, hogy a felek a hagyatéki ügyben az eljárásra illetékes közjegyzőn kívül más közjegyző szolgálatát is igénybe vegyék és hogy a hagyatéki ügyben illetékes közjegyző mellett, párhuzamosan magánmegbízás alapján más közjegyző eljárhasson,

mindezeknél fogva alaptalan annak vitatása, hogy a szóbanforgó hagyatéki ügyben a magánmegbízás alapján eljáró közjegyző illetéktelenül vett részt, minthogy ennek eljárása is közjegyzői hatáskörben történt.

Igy hangzik a kúriai ítélet első részének megokolása, amelyben a hagyatéki közjegyzői hatáskört illetően teljesen új birói megállapítás jelentkezik. Az t. i., hogy az 1894:XVI. t.-c. és 1927:IV. t.-c. rendelkezései ellenére az illetékes közjegyzőtől vezetett örökösödési eljárásban a felektől nyert megbízás alapján, képviselőjükben más közjegyző is eljárhat a közjegyzői hatáskörre vonatkozó kúriai értelmezés alapján, amely szerint „ez a hatáskör az 1886:VII. t.-c. 20. §. e) pontja szerint általában is kiterjed a hagyatéki ügyek körüli eljárásra.“

Amde ebből a megokolásból megállapítható az is, hogy a megbízás alapján való párhuzamos közjegyzői eljárás csak a megbízó érdekeinek képviselőjére szorítkozik. Az ítélet elemzésének további feladata tehát az is, hogy kiderítse vajjon az 1874:XXXV. t.-c. 50. és 56. §§. rendelkezései kiterjednek-e az örökösödési eljárásra, továbbá: törvényes tiltó rendelkezés nem állja-e útját az örökösödési eljárásban a felek közjegyző által való képviseltetésének.

A közjegyző képviselési jogosultságát az 1874:XXXV. t.-c. 55. §. szabályozza, megállapítván, hogy a közjegyző felek képviselőjében hatóságok, általában, a bíróságokhoz pedig nem peres ügyekben ellenjegyzett beadványokat intézhet. Ebből a rendelkezésből a képviselési jogosultságot semmiféle értelmezéssel nem lehet kimagyarázni.

Hasonló az eset az örökösödési eljárásnál, amelyet külön törvények szabályoznak. Ezek — sajátos esetektől eltekintve — nem intézkednek a nagykorúak képviselőjéről, tehát ezeknek képviselője tekintetében a meghatalmazásokra vonatkozó magánjogi szabályok alkalmazandók, amelyeknek alkotó része a közjegyzői alaptörvény 55. §-ának korlátozó intézkedése is.

Véleményem szerint ennek az ítélet elemzésnek végső következtetése tehát:

az örökösödési eljárásban kizárólag az örökösödési eljárást vezető illetékes közjegyzőnek van közjegyzői hatásköre és mellette más közjegyző (kivételeivel a családi kapcsolatból származható képviselőnek) a felek képviselőjében nem vehet részt az eljárásban.

A kúriai ítélet megokolásának második része az első rész elvi konstrukciójából folyó logikus következtetés. T. i. a megokolás első részének abbéli megállapítása alapján, hogy a felektől megbízott közjegyző is közjegyzői hatáskörben jár el, ezen megbízás alapján igényelhető díjazást illetően a hagyatéki díjszabás (60.600/1926., 6800/1935. I. M. R.) az eset következményeihez képest megfelelően alkalmazandó. Legalább így látszik az ítélet megokolásának utolsó két bekezdéséből. Az ítélet helyt azt

mondja: „a közjegyzői tevékenység díjazása a Rendelet vonatkozó általános szabályai alá esik, amely általános szabályok alkalmazása szempontjából az a körülmény, hogy a különben a hagyatéki eljárás vezetésére illetékes közjegyző ügykörébe tartozó teendőket az adott esetben más közjegyző látta el és hogy az ilyen ténykedések miként díjazását a R. külön nem említi, csak annyiban jöhet figyelembe, hogy ilyenkor a közjegyzői díjszabásra vonatkozó általános szabályok az eset körülményeihez képest megfelelően nyernek alkalmazást“.

Azokból, amit a megokolás első részére vonatkozóan már előadtam következik az a véleményem, hogy a hagyatéki díjszabás még részben sem volna alkalmazható akkor sem, ha a közjegyző fele képviselőjét az örökösödési eljárásban a felektől nyert megbízás alapján elvállalhatná, minthogy a feltételezett esetben a magánbízás alapján végzett tevékenység díjazására szóló díjszabási rendeletet kellene alkalmazni.

Dr. Kovách Elek
ny. kir. közjegyző.

Magánjog.

66. Ha a házastársak *közös végrendeletükben* kikötötték, hogy azt csak együttesen változtathatják meg, az öröklési szerződés jellegét nyeri, aminek következtében a házastárs a közös végrendeletet csak házastársával szemben felmerült kitagadási ok, vagy durva hálátlanság esetén vonhatja vissza. Erre a jogszabályra való tekintettel nincs jelentősége annak, hogy az örökös újabb végrendeleténél eljáró kir. közjegyző véleménye szerint az örökös a közös végrendeletet más okból is visszavonhatván, az általa készített végrendelet érvényes lehet. (K. P. I. 1282/1941.).

67. Az atya végrendeletében foglalt annak a rendelkezésnek, hogy az *utóörökösödés* az örökösül kinevezetteknek leszármazók nélkül való elhalálása esetén lép életbe, az a végrendelet akaratának megfelelő értelme, hogy az utóöröklés csak akkor áll be, ha az örökösöknek törvényes vészerintű leszármazója nem maradt. (K. P. I. 1321/1941.).

68. A *különvagyonhoz* tartozó értéktárgyaknak a házasság tartama alatt történt eladásából befolyt vagy elszámolt pénzből akár nyomban, akár később megvásárolt más vagyontárgyakat a házasság tartama alatt történt visszterhes szerzés okából szerzeményi vagyonnak kell tekinteni. A különvagyon értékelésénél tehát az eredeti értéktárgyaknak az elidegenítés idejében volt értékét kell figyelembe venni attól függetlenül, hogy az eladott értéktárgyak árán szerzett új vagyontárgy állaga és értéke a házasság tartama alatt miképpen változott. (K. P. I. 1321/1941.).

69. Ha a hagyaték a hagyatéki tartozásokat nem fedezi, a *hagyatéki hitelező kielégítése* csőd megnyitásának kérése nélkül csak abban a sorrendben és arányban történhetik, amelyben ezeket a tartozásokat a hagyatéki csődben kielégítenék. A sorrend, vagy az arány vétkes meg nem tartása esetén az örökös a ki nem elégített hagyatéki hitelezőnek az ebből eredő kárért egész vagyonával felel, ugyanez a felelősség terheli a hagyatéki vevőjét is. (K. P. I. 3974/1940.).

70. A *hagyatéki eljárás során* az elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett részére érdekellentét következtében a gyámhatóság által *kirendelt*

ügygondnok költségeinek és díjainak megállapítása a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. (Hatásköri bíróság. 1940/19/4.).

71. Az 1876:XVI. t.-c. 32. §-ában meghatározott *alakszerűségeknek megfelelő végrendeletben* hatályosan csak leszármazó egyenes örökös és házastárs javára lehet rendelkezni, ilyen végrendeletnek azon intézkedése, amely az örökhagyóval törvényes kapcsolatban nem álló személyek részére tartalmaz juttatást, hatálytalan. Az ilyen végrendeletet azonban, mivel egyes rendelkezései szétválaszthatók, egészben érvénytelennek tekinteni nem lehet. (K. P. I. 351/1941.).

72. Nincsen olyan jogszabály, mely szerint az elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett örökhagyóra nézve vélelmezni kell, hogy gyengeelméjűsége miatt *végrendekezési képességgel* nem rendelkezhetett, ennél fogva, annak a bizonyítása, hogy örökhagyó végrendekezése alkalmával a végrendekezési képességét kizáró elmebeli fogyatkozásban szenvedett, az örökhagyó végrendekezési képességét vitató felpereseket terheli. (K. P. I. 1111/1941.).

73. *Hozományi vagyon* tekintetében a férjre nézve idegen vagyonaon gyakorolt jog (haszonélvezet) a hozományt adóra nézve pedig idegen jog (a férji haszonélvezet) által korlátozott tulajdonjog áll fenn. — A férj ellen elrendelt csőd esetén a visszakövetelési jog sikeres érvényesítése útján visszaszerzett hozományra nézve a házasság további fennállásáig a haszonélvezeti jog újból a férjet illeti meg. — A hozomány visszakövetelési jog nem esik a csődön kívüli kényszeregyezségi eljárásban megállapított százalékoknak megfelelő csökkenés alá. (K. P. III. 3346/1940.).

74. A *gyermek utólagos házassággal történt törvényesítésének* megtagadására nézve a gyermeket és a gyermek anyját megillető jog önálló keresettel, viszontkeresettel vagy kifogással érvényesíthető, ellenben sem a férj által beadott keresetet elutasító ítélet ellen használt felebbezéshez való csatlakozással, sem a felebbezési bíróság helybenhagyó ítélete ellen beadott önálló felülvizsgálati kérelemmel nem gyakorolható. (K. P. III. 3710/1940.).

75. Ha az örökhagyó özvegye részére haszonélvezeti jogot rendelt és ennek tárgyát megszabta, ezzel világosan kinyilvánította azt az akaratát, hogy özvegyének ezen túlmenő *özvegyi jogot* biztosítani nem kíván. — A *házasságkötést tizenegy nappal megelőzően kötött szerződést még a házasság kihirdetése alól adott felmentés esetén is a jegyesség idejében kötöttnek kell tekinteni, vagyis magánokiratba foglalás esetén az ilyen szerződés az 1886:VII. t.-c. 22. §. b) pontja alapján érvénytelen.* (K. P. I. 3809/940.).

76. Azt a jogszabályt, hogy valamely ági eredetű vagyontárgy elveszti ági jellegét, ha az élők között kötött jogügylet útján a közös elődnek és ivadékainak körén kívül eső személyre szállott, csak akkor lehet alkalmazni, ha a közös elődtől eredő vagyon az idegen ágra ténylegesen átment. Ha azonban azt kell megállapítani, hogy a felperes az ajándékozási szerződésben biztosított jogairól ténylegesen lemondott, úgy a lemondás következtében a közös elődtől származó vagyon változatlanul az ő leszármazóinak tulajdonában maradt, *ági jelleg megszűnéséről* szó nem lehet. (K. P. I. 1462/1941.).